

Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի թիվ CM/Rec(2010)1 հանձնարարականը անդամ երկրներին՝ Եվրոպայի խորհրդի պրոբացիոն կանոնների վերաբերյալ

(Նախարարների կոմիտեի կողմից հաստատվել է 2010թ. հունվարի 20-ին՝ փոխնախարարների թիվ 1075 հանդիպման ժամանակ)

Նախարարների կոմիտեն, առաջնորդվելով Եվրոպայի խորհրդի կանոնադրության թիվ 15-ը հոդվածով,

Նկատի ունենալով, որ Եվրոպայի խորհրդի նպատակն է՝ հասնել առավել միասնության իր անդամների միջև, մասնավորապես՝ ընդհանուր հետաքրքրություն ներկայացնող խնդիրների վերաբերյալ օրենքները ներդաշնակեցնելու միջոցով,

Նկատի առնելով, որ պրոբացիայի նպատակն է՝ նպաստել արդարացի քրեական արդարադատության գործընթացին, ինչպես նաև հասարակական անվտանգությանը՝ հանցագործությունների կանխարգելման կամ կրճատման միջոցով,

Նկատի առնելով, որ պրոբացիոն գործակալություններն արդարադատության հիմնական գերատեսչություններից են, և որ դրանց աշխատանքն անդրադառնում է բանտային բնակչության կրճատման վրա,

Ուշադրության առնելով՝

- Երկրների ղեկավարների և Եվրոպայի խորհրդի կառավարության երրորդ գագաթաժողովի (16-17-ը մայիսի, 2005թ., Վարշավա) կողմից հաստատված հռչակագիրը և գործողությունների ծրագիրը, մասնավորապես՝ քաղաքացիների անվտանգության առումով,
- Եվրոպայի արդարադատության նախարարների 26-րդ համաժողովի (7-8-ը ապրիլի, 2005թ., Հելսինկի) կողմից հաստատված թիվ 2 բանաձևը (19-րդ պարբերությունը).

Նկատի ունենալով՝

- Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիան,
- Պայմանական դատապարտված կամ պայմանական ազատված իրավախախտների նկատմամբ վերահսկողության մասին եվրոպական կոնվենցիան,
- Քրեական գործերով դատավճիռների միջազգային վավերականության մասին եվրոպական կոնվենցիան,
- Համայնքային պատիժների և այլ միջոցների վերաբերյալ եվրոպական կանոնների մասին թիվ R(92)16 բանաձևը,
- Պատիժների կամ այլ միջոցների իրականացմանն առնչվող անձնակազմի վերաբերյալ թիվ R(97)12 բանաձևը,
- Քրեական գործերով մեղիացիայի վերաբերյալ թիվ R(99)19 բանաձևը,

- Բանտերի գերբեռնվածության և բանտային բնակչության ներհոսքի վերաբերյալ թիվ R(99)22 բանաձևը,
- Համայնքային պատիժների և այլ միջոցների մասին եվրոպական կանոնների իրականացումը բարելավելու վերաբերյալ թիվ [Rec\(2000\)22](#) բանաձևը,
- Պայմանական ազատման վերաբերյալ թիվ [Rec\(2003\)22](#) բանաձևը,
- Բանտային վարչակազմերի կողմից ցմահ կամ այլ երկարատև ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալների ղեկավարման վերաբերյալ թիվ [Rec\(2003\)23](#) բանաձևը,
- Եվրոպական բանտային կանոնների վերաբերյալ թիվ [Rec\(2006\)2](#) բանաձևը,
- Հանցագործությունից տուժած անձանց օժանդակության վերաբերյալ թիվ [Rec\(2006\)8](#) բանաձևը և,
- Կալանքի կիրառման, դրա համար անհրաժեշտ պայմանների և չարաշահումներից պաշտպանության երաշխիքների վերաբերյալ թիվ [Rec\(2006\)13](#) հանձնարարականը.

Այնուհետ նկատի առնելով՝

- Ազատությունից զրկելու հետ չկապված միջոցների վերաբերյալ ՄԱԿ-ի նվազագույն ստանդարտ կանոնները (Տոկիոյի կանոնները)՝

Հանձնարարում է անդամ երկրների կառավարություններին՝

- Իրենց օրենսդրությունում, քաղաքականությունում և պրակտիկայում առաջնորդվել սույն հանձնարարականի հավելվածներում ներառված կանոններով,
- Ապահովել, որպեսզի սույն հանձնարարականը և դրան կից մեկնաբանությունները թարգմանվեն և հնարավորինս լայնորեն տարածվեն, հատկապես՝ դատական մարմինների, պրոբացիոն գործակալությունների, քրեակատարողական ծառայությունների, ինչպես նաև՝ լրատվամիջոցների և ընդհանուր հանրության շրջանում:

Մաս I. Կարգավորման շրջանակը, կիրառությունը, սահմանումներ և հիմնական սկզբունքներ

Կարգավորման շրջանակը և կիրառությունը

Սույն կանոնները կոչված են առաջնորդելու պրոբացիոն գործակալությունների ստեղծումը և պատշաճ գործունեությունը: Սույն կանոնները կիրառվում են նաև այլ կազմակերպությունների նկատմամբ՝ վերջիններիս կողմից սույն կանոններում արժարժված խնդիրներ լուծելիս, ներառյալ՝ այլ պետական գերատեսչությունները, ոչ կառավարական և առևտրային կազմակերպությունները:

Սույն կանոնների որևէ դրույթ չի կարող մեկնաբանվել որպես մարդու իրավունքներին վերաբերող, իրավախախտների համար առավել բարենպաստ որևէ միջազգային փաստաթղթի կիրառման բացառում:

Սույն կանոնները պետք է ընթերցվեն Համայնքային պատիժների և այլ միջոցների վերաբերյալ եվրոպական կանոնների մասին թիվ R(92)16 հանձնարարականի հետ միասին:

Ավելին, սույն կանոնները լրացնում են Պատիժների կամ այլ միջոցների իրականացմանն առնչվող անձնակազմի վերաբերյալ թիվ R(97)12 բանաձևի, Քրեական գործերով մեղիացիայի վերաբերյալ թիվ R(99)19 բանաձևի, Համայնքային պատիժների և այլ միջոցների եվրոպական կանոնների իրականացումը բարելավելու վերաբերյալ թիվ [Rec\(2000\)22](#) բանաձևի, Պայմանական ազատման վերաբերյալ թիվ [Rec\(2003\)22](#) բանաձևի, Բանտային վարչակազմերի կողմից ցմահ կամ այլ երկարատև ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալների ղեկավարման վերաբերյալ թիվ [Rec\(2003\)23](#) բանաձևի, Եվրոպական բանտային կանոնների վերաբերյալ թիվ [Rec\(2006\)2](#) բանաձևի, Հանցագործությունից տուժած անձանց օժանդակության վերաբերյալ թիվ [Rec\(2006\)8](#) բանաձևի և Կալանքի կիրառման, դրա համար անհրաժեշտ պայմանների և չարաշահումներից պաշտպանության երաշխիքների վերաբերյալ թիվ [Rec\(2006\)13](#) հանձնարարականի համապատասխան դրույթները և պետք է ընթերցվեն դրանց հետ միասին:

Սահմանումներ

Պրոբացիա. Վերաբերում է օրենքով սահմանված և իրավախախտի նկատմամբ նշանակված համայնքային պատիժների և այլ միջոցների իրականացմանը: Այն ներառում է բազմազան գործողություններ և միջամտություններ, որոնք ներառում են՝ վերահսկողությունը, իրավախախտի սոցիալական ներառման նպատակով իրականացվող ուղղորդումն ու օժանդակությունը, ինչպես նաև՝ հասարակության անվտանգությանը նպաստելը:

Պրոբացիոն գործակալություն. Վերաբերում է ցանկացած մարմնի, որն օրենքով կոչված է իրականացնելու վերը նշված խնդիրներն ու պարտականությունները: Կախված տվյալ երկրի ներպետական համակարգից, պրոբացիոն գործակալության աշխատանքը կարող է նաև ներառել հետևյալը. դատական և որոշում կայացնող մարմիններին տեղեկատվության և խորհրդատվության տրամադրումը՝ հիմնավոր և արդարացի որոշումներ կայացնելու հարցում վերջիններիս օգնելու նպատակով. անազատության մեջ գտնվելու ընթացքում

իրավախախտներին ուղղորդում և աջակցություն ցուցաբերելը՝ նրանց ազատման նախապատրաստելու և ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հարցերում. վաղաժամկետ ազատման ենթակա անձանց մոնիթորինգը և աջակցությունը, վերականգնողական արդարադատության հետ կապված միջամտությունները և հանցագործությունից տուժած անձանց օժանդակություն առաջարկելը:

Համայնքային պատիժներ և միջոցներ. Այն պատիժները և միջոցները, որոնց դեպքում իրավախախտները մնում են համայնքում և պայմանների և/կամ պարտականությունների սահմանման միջոցով որոշակի սահմանափակումներ են դրվում նրանց ազատության նկատմամբ: Սույն արտահայտությունը վերաբերում է դատական կամ վարչական մարմնի կողմից նշանակված ցանկացած պատժի, նախքան դատավճիռը կամ պատիժը կամ դրանց փոխարեն նշանակված ցանկացած այլ միջոցի, ինչպես նաև՝ պատիժը բանտային հաստատությունից դուրս իրականացնելու եղանակներին:

Խնամքն ազատվելուց հետո. Վերաբերում է իրավախախտին կամավորության հիմունքներով և ազատագրվումից վերջնականապես ազատվելուց հետո համայնքում վերաինտեգրելը՝ կառուցողական, ծրագրված և վերահսկելի ձևով: Սույն կանոնների իմաստով այս արտահայտությունը տարբերակված է «ազատվելուց հետո իրենց հասարակությունում վերագտնելու հարցում աջակցություն» արտահայտությունից, որը վերաբերում է ազատվելուց հետո պարտադիր ներգրավման դեպքերին:

Հիմնական սկզբունքներ

1. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է նպատակ ունենան իրավախախտների հետ դրական փոխհարաբերություններ հաստատելու միջոցով նվազեցնելու կրկնահանցավորությունը՝ նրանց նկատմամբ վերահսկողություն (ըստ անհրաժեշտության՝ նաև հսկողություն) սահմանելու, նրանց ուղղորդելու և օժանդակելու, ինչպես նաև նրանց բարեհաջող սոցիալական ներառումը խթանելու նպատակով:

2. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է հարգեն իրավախախտների մարդկային իրավունքները: Բոլոր միջամտությունները պետք է ապահովեն իրավախախտների արժանապատվությունը, առողջությունը, ապահովությունն ու բարեկեցությունը:

3. Հանցագործությունից տուժած անձանց խնդիրներով զբաղվելու բոլոր դեպքերում պրոբացիոն գործակալությունները պետք է հարգեն նրանց իրավունքներն ու հաշվի նստեն նրանց կարիքների հետ:

4. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է լիովին հաշվի առնեն նրանց անհատական բնութագիրը, անձնական հանգամանքները և կարիքները՝ յուրաքանչյուր գործի նկատմամբ ցուցաբերելով արդարացի մոտեցում: Պրոբացիոն գործակալությունների միջամտությունները պետք է իրականացվեն՝ առանց սեռի, ռասայի, մաշկի գույնի, լեզվի, կրոնի, հաշմանդամության, սեռական կողմնորոշման, քաղաքական կամ այլ հայացքի, ազգային կամ սոցիալական ծագման, փոքրամասնություն հանդիսացող էթնիկ խմբին պատկանելու, գույքային, ծննդյան կամ այլ կարգավիճակի հետ կապված խտրականության:

5. Ցանկացած պատիժ կամ միջոց իրականացնելիս պրոբացիոն գործակալությունները չեն կարող կիրառել պարտականություններ կամ սահմանափակումներ՝ առավել, քան դատական կամ վարչական որոշմամբ սահմանված չափով, կամ ավելի, քան անհրաժեշտ է տվյալ գործի պարագայում՝ կապված իրավախախտման լրջության կամ կրկնահանցավորության՝ պատշաճ գնահատված ռիսկերի հետ:
6. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է հնարավորության սահմաններում ձեռք բերեն իրավախախտների գիտակցված համաձայնությունը և հասնեն համագործակցության՝ նրանց վրա անդրադարձող միջամտությունների առնչությամբ:
7. Նախքան մեղքի վերջնական հաստատումը կատարվող ցանկացած միջամտության դեպքում պահանջվում է իրավախախտների գիտակցված համաձայնությունը, և դա չպետք է կասկածի տակ առնի անմեղության կանխավարկածը:
8. Պրոբացիոն գործակալությունները, նրանց առջև դրված խնդիրներն ու պարտականությունները, ինչպես նաև՝ պետական կամ այլ մարմինների հետ նրանց փոխհարաբերությունները պետք է սահմանվեն ներպետական օրենսդրությամբ:
9. Պետական մարմինները պետք է պատասխանատու լինեն պրոբացիայի համար, եթե անգամ այդ ծառայությունները տրամադրվում են այլ գործակալությունների կամ կամավորների կողմից:
10. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է պատշաճ հեղինակություն և ճանաչում վայելեն և ապահովվեն համապատասխան միջոցներով:
11. Որոշում կայացնող մարմինները, կրկնահանցավորությունը նվազեցնելու և ազատությունից զրկելու այլընտրանքների կիրառումը խթանելու նպատակով պետք է համապատասխան դեպքերում օգտվեն պրոբացոն գործակալությունների մասնագիտական խորհրդատվությունից և գործունեությունից:
12. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է համագործակցեն այլ պետական կամ մասնավոր կազմակերպությունների և տեղական համայնքների հետ՝ իրավախախտների սոցիալական ներառումը խթանելու նպատակով: Համակարգված և փոխլրացնող միջգերատեսչական և միջմասնագիտական աշխատանքն անհրաժեշտ է՝ իրավախախտների համալիր կարիքները բավարարելու և համայնքային անվտանգությունն ապահովելու համար:
13. Պրոբացիոն գործակալությունների իրականացրած բոլոր գործողությունները և միջամտությունները պետք է համապատասխանեն բարձրագույն ներպետական և միջազգային էթիկական և մասնագիտական ստանդարտներին:
14. Անհրաժեշտ է ունենալ պրոբացիոն գործունեության բողոքարկման մատչելի, անկողմնակալ և արդյունավետ ընթացակարգեր:
15. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է պարբերաբար ենթարկվեն պետական տեսչական ստուգումների և/կամ անկախ մոնիթորինգի:

16. Իրավասու մարմինները պետք է ամրապնդեն պրոբացիոն աշխատանքների արդյունավետությունը՝ խրախուսելով հետազոտությունները, որոնք պետք է ուղղորդեն պրոբացիոն քաղաքականությունն ու պրակտիկան:

17. Իրավասու մարմինները և պրոբացիոն գործակալությունները պետք է լրատվամիջոցներին և լայն հանրությանը տեղեկացնեն պրոբացիոն գործակալությունների աշխատանքի մասին՝ վերջիններիս դերի և դրանց հասարակական կարևորության առավել լավ ընկալումը խթանելու նպատակով:

Մաս II. Կազմակերպումը և անձնակազմը

Կազմակերպումը

18. Պրոբացիոն գործակալությունների կառուցվածքը, կարգավիճակը և միջոցները պետք է համապատասխանեն նրանց վերապահված խնդիրների և պարտականությունների ծավալին և պետք է արտացոլեն նրանց կատարած պետական ծառայության կարևորությունը:

19. Անկախ այն հանգամանքից՝ պրոբացիոն ծառայությունները մատուցվում են պետական, թե մասնավոր կազմակերպությունների կողմից, այդ գործակալությունները պետք է իրենց գործունեությունը ծավալեն իրավասու մարմինների կողմից սահմանված պաշտոնական քաղաքականության հրահանգներով և կանոններով:

20. Իրավախախտներին պրոբացիոն ծառայություն մատուցող ցանկացած մասնավոր գործակալություն պետք է ներպետական օրենքով սահմանված կարգով հավանություն ստանա իրավասու մարմինների կողմից:

Անձնակազմը

21. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է իրենց գործունեությունը ծավալեն այնպես, որպեսզի վաստակեն արդարադատության այլ գերատեսչությունների և քաղաքացիական հասարակության հարգանքը պրոբացիոն անձնակազմի կարգավիճակի և կատարած աշխատանքի նկատմամբ: Իրավասու մարմինները պետք է ձգտեն նպաստել այդ նպատակի իրագործմանը՝ տրամադրելով պատշաճ միջոցներ, իրականացնելով նպատակաուղղված ընտրություն և հավաքագրում, ապահովելով անձնակազմի պատշաճ վարձատրություն և իրականացնելով լավ կառավարում:

22. Անձնակազմը պետք է հավաքագրվի և ընտրվի հաստատված չափանիշներին համապատասխան, որոնցով շեշտը պետք է դրվի ազնվության, մարդասիրության, մասնագիտական կարողությունների և նրանց կողմից կատարվելիք աշխատանքին անձնական համապատասխանության վրա:

23. Ողջ անձնակազմը պետք է կարողանա օգտվել իրենց դերին և մասնագիտական պարտականությունների մակարդակին համապատասխանող կրթությունից և վերապատրաստումներից:

24. Ողջ անձնակազմը պետք է անցնի նախնական վերապատրաստում և պետք է փորձի տիրապետել համապատասխան հմտությունների, գիտելիքների և արժեքների: Անձնակազմը

պետք է ընդունված կարգին համապատասխան գնահատվի և ստանա որակավորում, որը կվկայի ձեռք բերած գիտելիքների մակարդակի մասին:

25. Իրենց կարիերայի ընթացքում անձնակազմը պետք է ծառայությանը զուգընթաց վերապատրաստումների միջոցով պահպանի և կատարելագործի իր գիտելիքներն ու մասնագիտական կարողությունները:

26. Անձնակազմը պետք է ուսուցանվի և ձեռք բերի հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են օրենքի, էթիկայի, կազմակերպական քաղաքականության, արդիական մեթոդաբանական ստանդարտների և վարքագծի կանոնների շրջանակներում իր հայեցողական լիազորություններն իրականացնելու վերաբերյալ:

27. Որոշ առանձնահատուկ իրավախախտումներ կատարած անձանց հետ աշխատող կամ նման աշխատանքի համար պատրաստվող անձնակազմը պետք է համապատասխան մասնագիտացված վերապատրաստում անցնի:

28. Վերապատրաստման ընթացքում պետք է ուշադրության դարձնել առանձնապես խոցելի կամ առանձնակի կարիքներ ունեցող իրավախախտներին, համապատասխան դեպքերում՝ տուժողներին:

29. Պրոբացիոն անձնակազմի թիվը պետք է բավարար լինի աշխատանքն արդյունավետ կազմակերպելու համար: Անձնակազմի անդամները պետք է այնպիսի ծանրաբեռնվածություն ունենան, որը թույլ կտա արդյունավետ և մարդասիրաբար վերահսկել, ուղղորդել և օժանդակել իրավախախտներին և անհրաժեշտության դեպքում աշխատել նրանց ընտանիքների, համապատասխան դեպքերում՝ նաև տուժողների հետ: Անձնակազմի չափից խիստ անբավարարության դեպքում ղեկավարությունը պատասխանատու է լուծումներ գտնելու և գերակա խնդիրների վերաբերյալ անձնակազմին հրահանգավորելու համար:

30. Ղեկավարությունը պետք է ապահովի պրոբացիոն գործունեության որակը՝ անձնակազմին առաջնորդելու, ուղղորդելու, վերահսկելու և մասնագիտորեն շահագրգռելու միջոցով:

31. Ղեկավարությունը պետք է ձգտի հուսալի աշխատանքային հարաբերություններ և լավ կապեր հաստատել և պահպանել այլ գործակալությունների և գործընկերների, կամավորների, պետական մարմինների, լրատվամիջոցների և լայն հանրության հետ:

32. Ղեկավարության համար պետք է սահմանված լինի անձնակազմի՝ որպես մեկ միավորի հետ վերջինիս մասնագիտական գործունեության և աշխատանքի պայմանների հետ կապված հարցերով խորհրդակցելու միջոցներ:

33. Անձնակազմի վարձատրությունը, արտոնությունները և աշխատանքային պայմանները պետք է արտացոլեն նրանց մասնագիտության հեղինակությունը և պետք է համապատասխանեն նրանց աշխատանքի պահանջկոտ բնույթին՝ պատշաճ անձնակազմ ներգրավելու և պահելու նպատակով:

34. Պրոբացիոն աշխատանքի որոշ մասին կարող են ներգրավվել կամավորներ: Նրանք պետք է պատշաճ ընտրություն անցնեն, աջակցություն ստանան և ապահովվեն համապատասխան միջոցներով:

Մաս III

Հաշվեկատվականությունը և հարաբերություններն այլ գերատեսչությունների հետ

35. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է օրենքով սահմանված կարգով կապ պահպանեն դատական և, անհրաժեշտության դեպքում՝ այլ իրավասու մարմինների հետ և համապատասխան տեղեկատվություն տրամադրեն նրանց: Այդ տեղեկատվությունը կարող է վերաբերել ընդհանուր առմամբ կամ որոշակի դեպքերում ազատագրկման հավանական ներգործությանը և ազատությունից զրկելու հետ չկապված պատիժների և այլ միջոցների կիրառման նպատակահարմարությանը: Անհատական զեկուցագիր պահանջելու դեպքում պահանջվող տեղեկատվությունը պետք է հստակ շարադրված լինի:

36. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է իրավասու մարմիններին պարբերաբար ընդհանուր զեկուցագրեր և, հարցումներին ի պատասխան՝ տեղեկատվություն տրամադրեն իրենց աշխատանքի վերաբերյալ:

37. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է աշխատեն արդարադատության համակարգի այլ գործակալությունների, օժանդակ գերատեսչությունների և քաղաքացիական հասարակության հետ սերտ համագործակցությամբ՝ իրենց առջև դրված խնդիրները և պարտականություններն արդյունավետ իրականացնելու համար:

38. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է խրախուսեն և խթանեն իրավախախտների՝ որպես հասարակության անդամների կարիքները բավարարելու հարցում օժանդակ գերատեսչությունների կողմից պատասխանատվություն ստանձնելը:

39. Անկախ այն բանից՝ պրոբացիոն գործակալությունները և բանտային ծառայությունը գործում են մեկ կազմակերպության ներքո, թե առանձին, նրանք պետք է աշխատեն սերտ համագործակցությամբ՝ բանտային կյանքից համայնքային կյանքին բարեհաջող անցմանը նպաստելու նպատակով:

40. Համապատասխան դեպքերում հարկավոր է համապատասխան գործընկերների հետ միջգերատեսչական համաձայնագրեր նախաձեռնել, որոնք կսահմանեն համագործակցության և օժանդակության պայմանները թե՛ ընդհանուր առմամբ և թե՛ մասնավոր դեպքերի առումով:

41. Ներպետական օրենսդրությամբ անհրաժեշտ է սահմանել մասնագիտական գաղտնիքի, տվյալների պաշտպանության և տեղեկատվության փոխանակման պաշտոնական և հստակ կանոններ, որոնք պետք է մասնավորեցվեն նման գործընկերության հաստատման պարագայում:

Մաս IV

Պրոբացիոն աշխատանքը

Դատավճռի կայացմանը նախորդող զեկուցագրերը

42. Կախված ներպետական իրավական համակարգից, պրոբացիոն գործակալությունները կարող են դատավճռի կայացմանը նախորդող զեկուցագրեր պատրաստել այս կամ այն ենթադրյալ իրավախախտի վերաբերյալ՝ քրեական հետապնդում իրականացնելու կամ նշանակվելիք առավել նպատակահարմար պատիժների կամ այլ միջոցների որոշման հարցում

դատական մարմիններին անհրաժեշտության դեպքում օժանդակելու նպատակով: Նման դեպքերում պրոբացիոն գործակալությունները պետք է կանոնավոր հաղորդակցվեն դատական մարմինների հետ՝ այն հանգամանքների առնչությամբ, որոնց առկայության դեպքում այդ զեկուցագրերն օգտակար կլինեն:

43. Դատավճռի կայացմանը նախորդող զեկուցագրերը պետք է հիմնված լինեն հավաստի տեղեկատվության վրա և հնարավորինս ստուգվեն և թարմացվեն դատավարության ընթացքում:

44. Ենթադրյալ իրավախախտները պետք է հնարավորություն ունենան ներգրավվելու զեկուցագրի պատրաստմանը, և նրանց կարծիքը հնարավորության դեպքում պետք է արտացոլվի զեկուցագրում, իսկ դրա բովանդակությունը պետք է հայտնի դառնա ենթադրյալ իրավախախտներին և/կամ նրանց օրինական ներկայացուցչին:

Խորհրդատվական բնույթի այլ զեկուցագրեր

45. Պրոբացիոն գործակալությունները, կախված ներպետական իրավական համակարգից, կարող են կազմել զեկուցագրեր, որոնք իրավասու մարմիններին անհրաժեշտ են որոշում կայացնելու համար: Դրանք պետք է խորհրդատվություն ներառեն հետևյալի մասին.

ա. իրավախախտին ազատ արձակելու նպատակահարմարությունը,

բ. ցանկացած հատուկ պայման, որ կարող է ներառվել իրավախախտին ազատ արձակելու որոշման մեջ,

գ. իրավախախտին ազատ արձակման նախապատրաստելու համար անհրաժեշտ ցանկացած այլ միջամտություն:

46. Իրավախախտները պետք է հնարավորություն ունենան համապատասխան դեպքերում ներգրավվելու զեկուցագրի պատրաստմանը, և նրանց կարծիքը հնարավորության դեպքում պետք է արտացոլվի զեկուցագրում, իսկ դրա բովանդակությունը պետք է հայտնի դառնա իրավախախտներին և/կամ նրանց օրինական ներկայացուցչին:

Համայնքային ծառայությունը

47. Համայնքային ծառայությունը համայնքային պատիժ կամ միջոց է, որը ներառում է ի շահ համայնքի կամ իրավախախտի կողմից պատճառված վնասն իրապես կամ խորհրդանշական կերպով հարթելու նպատակով իրականացվող չվարձատրվող աշխատանքի կազմակերպումը և վերահսկողությունը: Համայնքային ծառայությունը չպետք է խարանդ բնույթ ունենա, իսկ պրոբացիոն գործակալությունները պետք է սահմանեն և կիրառեն այնպիսի աշխատանքներ, որոնք կնպաստեն իրավախախտների մոտ հմտությունների ձևավորմանը և նրանց սոցիալական ներառմանը:

48. Համայնքային ծառայությունը չպետք է իրագործվի ի շահ պրոբացիոն գործակալությունների կամ դրանց անձնակազմի կամ առևտրային շահ հետապնդի:

49. Համապատասխան առաջադրանքը որոշելիս պրոբացիոն գործակալությունները պետք է հաշվի առնեն համայնքի ապահովությունը և այդ աշխատանքի ուղղակի շահառուներին:

50. Համայնքային ծառայություն անցնող իրավախախտներին պաշտպանելու համար անհրաժեշտ է ապահովության նախագգուշական միջոցներ ձեռնարկել, որոնք չպետք է այլ աշխատողների համար սահմանված միջոցներից պակաս հուսալի լինեն:

51. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է մշակեն համայնքային ծառայության իրականացման ծրագրեր, որոնք պետք է իրավախախտների տարբեր հմտություններին և բազմազան կարիքներին համապատասխանող առաջադրանքներ նախատեսեն: Մասնավորապես, հարկավոր է տրամադրության տակ ունենալ հարմար աշխատանքներ իրավախախտների այնպիսի խմբերի համար, ինչպիսիք են՝ կանայք, հաշմանդամություն ունեցողները, չափահասության հասած երիտասարդները և տարեցները:

52. Իրավախախտների հետ հարկավոր է խորհրդակցել այն աշխատանքների վերաբերյալ, որոնք նրանք կարող են իրականացնել:

Վերահսկողական միջոցներ

53. Ներպետական օրենսդրությանը համապատասխան, պրոբացիոն գործակալությունները կարող են վերահսկողությունն իրականացնել մինչև դատաքննությունը, դրա ընթացքում և դրանից հետո. այդպիսի վերահսկողությունը կարող է ներառել դատաքննության ընթացքում պայմանական ազատման դեպքում իրականացվող վերահսկողությունը, գրավը, քրեական պատասխանատվությունից պայմանական ազատելը, պայմանական դատապարտումը կամ պատժի կատարման հետաձգումը և վաղաժամկետ ազատումը:

54. Նպատակահարմարությունն ապահովելու նպատակով վերահսկողության ընթացքում հարկավոր է լիովին հաշվի առնել իրավախախտների անհատականության բազմազանությունը և նրանց բազմազան կարիքները:

55. Վերահսկողությունը պետք է դիտվի ոչ միայն որպես բացառապես հսկիչ գործառույթ, այլև որպես իրավախախտներին խորհրդատվություն տրամադրելու, օժանդակություն ցուցաբերելու և նրանց շահագրգռելու միջոց: Համապատասխան դեպքերում այն պետք է համակցված լինի պրոբացիոն կամ այլ գործակալությունների կողմից իրականացվող միջամտությունների հետ, ինչպիսիք են՝ վերապատրաստումը, հմտությունների կատարելագործումը, աշխատանք գտնելու հնարավորությունները և բուժումը:

Աշխատանքն իրավախախտի ընտանիքի հետ

56. Համապատասխան դեպքերում, ներպետական օրենսդրությանը համապատասխան, պրոբացիոն գործակալություններն ուղղակիորեն կամ գործընկեր այլ գերատեսչությունների միջոցով պետք է աջակցություն, խորհրդատվություն և տեղեկատվություն առաջարկեն իրավախախտների ընտանիքներին:

Էլեկտրոնային մոնիթորինգը

57. Այն դեպքերում, երբ պրոբացիոն վերահսկողության շրջանակներում կիրառվում է էլեկտրոնային մոնիթորինգը, այն պետք է համակցված լինի վերականգնման և կրկնահանգավորության կանխման տարրեր պարունակող միջամտությունների հետ:

58. Տեխնիկայի միջոցով հսկողության աստիճանը չպետք է լինի ավելին, քան անհրաժեշտ է տվյալ դեպքում՝ հաշվի առնելով կատարված իրավախախտման լրջությունը և համայնքի ապահովությանը սպառնացող վտանգը:

Ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հարցում ցուցաբերվող աջակցությունը

59. Այն դեպքերում, երբ իրավախախտների նկատմամբ ազատվելուց հետո վերահսկողության իրականացումը դրված է պրոբացիոն գործակալությունների վրա, նրանք պետք է համագործակցեն բանտային իշխանությունների, իրավախախտների, նրանց ընտանիքի և համայնքի հետ՝ նրանց ազատումը և հասարակությունում վերաինտեգրումը նախապատրաստելու նպատակով: Նրանք պետք է կապեր հաստատեն բանտում գործող իրավասու ծառայությունների հետ՝ ազատվելուց հետո նրանց սցիալական ինտեգրմանը և զբաղվածությանն աջակցելու նպատակով:

60. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է ունենան բանտարկյալների հետ շփվելու բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, ինչը նրանց թույլ կտա բանտարկյալներին օժանդակել ազատմանը նախապատրաստվելու և ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հարցերում՝ բանտարկության ընթացքում կատարված կառուցողական աշխատանքի հիման վրա խնամքի շարունակականությունն ապահովելու նպատակով:

61. Վաղաժամկետ ազատումից հետո իրականացվող վերահսկողությունը պետք է նպատակ ունենա բավարարելու իրավախախտի՝ ազատվելուց հետո հասարակությունում իրեն վերագտնելու հետ կապված կարիքները, ինչպիսիք են՝ զբաղվածությունը, բնակարանային ապահովումը, կրթությունը, ինչպես նաև՝ ապահովելու ազատման նախապայմանների պահպանումը՝ կրկնահանցավորության և լուրջ վնաս պատճառելու ռիսկերը նվազեցնելու նպատակով:

Խնամքն ազատվելուց հետո

62. Ազատվելուց հետո կատարելիք բոլոր պարտավորությունները հանելուց հետո պրոբացիոն գործակալությունները կարող են ներպետական օրենքով թույլատրված դեպքերում կամավորության հիմունքներով շարունակել նախկին իրավախախտներին ազատվելուց հետո տրամադրվող խնամքի ծառայությունների մատուցումը՝ օրինապաշտ կյանքը շարունակելու հարցում նրանք օգնելու նպատակով:

Օտարերկրյա քաղաքացի կամ արտերկրում դատապարտված քաղաքացիների հետ տարվող պրոբացիոն աշխատանքը

63. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է օտարերկրյա քաղաքացի հանդիսացող իրավախախտների համար հասանելի ծառայություններ տրամադրեն, հատկապես՝ կապված համայնքային վերահսկողության և ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հետ:

64. Օտարերկրյա քաղաքացի իրավախախտների հետ կապված պրոբացիոն միջամտությունների փոխանցումը թույլատրող իրավական դրույթներն իրականացնելիս վերջիններս պետք է

տեղեկացվեն դրա հետ կապված իրենց իրավունքների մասին: Հարկավոր է հնարավորության սահմաններում շարունակական սերտ համագործակցություն հաստատել և պահպանել նրանց ծագման երկրի համապատասխան պրոբացիոն գործակալության (գործակալությունների) հետ՝ իրենց երկիր վերադառնալուն պես իրավախախտի նկատմամբ անհրաժեշտ վերահսկողական միջոցառումներին նպաստելու նպատակով:

65. Պրոբացիոն գործակալությունները, ներպետական իշխանությունների համաձայնությամբ, պետք է ձգտեն խթանել շարունակական շփումը արտերկրում դատապարտված իրենց համաքաղաքացիների հետ և աջակցել նրանց, ինչպես նաև՝ խրախուսել, որպեսզի վերադառնալուն պես նրանք օգտվեն համապատասխան աջակցող գործակալությունների ծառայություններից:

Մաս V

Վերահսկողության գործընթացը

Անձի գնահատումը

66. Նախքան վերահսկողության իրականացումը կամ դրա ընթացքում անհրաժեշտություն առաջանալու դեպքում հարկավոր է գնահատել իրավախախտների անձը՝ համակարգային և հիմնավոր կերպով անդրադառնալով տվյալ գործի հանգամանքներին, ներառյալ՝ ռիսկերին, դրական գործոններին ու կարիքներին, այդ կարիքները բավարարելու համար պահանջվող միջամտություններին և այդ միջամտություններին իրավախախտի արձագանքին:

67. Հնարավոր բոլոր դեպքերում իրավախախտները պետք է կարողանան ակտիվ ներդրում ունենալ ֆորմալ գնահատման գործում: Դա կարող է կատարվել իրավախախտների տեսակետներին և անձնական ցանկություններին, նրանց անձնական ուժեղ կողմերին պատշաճ նշանակություն տալու և հետագա հանցավորությունից խուսափելու հարցում պատասխանատու վերաբերմունք ձևավորելու միջոցով:

68. Իրավախախտները պետք է տեղյակ լինեն գնահատման գործընթացի և արդյունքների մասին:

69. Գնահատումը շարունակական գործընթաց է, և դրա ճշգրտությունն ու կարևորությունը պետք է պարբերաբար վերանայվի:

70. Գնահատումը հանձնարարելի է հետևյալ դեպքերում.

ա. համապատասխան պատիժը կամ այլ միջոցը նշանակելու կամ պաշտոնական քրեական վարույթից դուրս գործը լուծելու ժամանակ,

բ. վերահսկողության ժամկետի սկզբում,

գ. իրավախախտի կյանքում նշանակալի փոփոխությունների դեպքում,

դ. վերահսկողության բնույթը կամ աստիճանը փոխելու հարցը քննարկելիս,

է. վերահսկողական միջոցի ավարտին:

71. Անձնակազմը պետք է վերապատրաստվի գնահատումները սույն կանոնների պահպանմամբ իրականացնելու հարցերի շուրջ: Այն դեպքերում, երբ ներպետական համակարգերը

գնահատման գործիքներ են կիրառում, անձնակազմին հարկավոր է վերապատրաստել՝ գնահատումների հնարավոր կարևորությունը և սահմանափակումներն ընկալելու և դրանք իր մասնագիտական որոշումների հիմքում դնելու հարցում վերջինիս աջակցելու նպատակով:

Պլանավորումը

72. Բոլոր պատիժների և այլ միջոցների իրականացման համար իրավասու մարմինները պետք է պատրաստեն աշխատանքային ծրագիր, որը պետք է ներառվի անձնական գործում: Այդ ծրագիրը պետք է ուղղորդի պրոբացիոն գործակալության աշխատանքը և անձնակազմին և իրավախախտին հնարավորություն ընձեռի առաջ ընթանալու առաջադրված նպատակների ուղղությամբ:

73. Աշխատանքային ծրագիրը պետք է քննարկվի, հնարավորության սահմաններում՝ համաձայնեցվի իրավախախտի հետ:

74. Ծրագիրը պետք է հիմնված լինի նախնական գնահատման վրա և սահմանի նախատեսված միջամտությունները:

75. Գնահատումը վերանայելու դեպքում աշխատանքային ծրագիրը պետք է անհրաժեշտության դեպքում համապատասխանաբար վերանայվի:

Միջամտությունները

76. Միջամտությունները պետք է վերականգնման և կրկնահանցավորության կանխման նպատակ հետապնդեն, ուստի դրանք պետք է լինեն կառուցողական և համարժեք կիրառված պատժին կամ այլ միջոցին:

77. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է ի վիճակի լինեն տարբեր մեթոդներ կիրառել՝ ցուցաբերելով համապատասխան հետազոտություններից բխող միջմասնագիտական մոտեցում և զիտելիքներ:

78. Իրավախախտները պետք է նախապես լիովին տեղեկացված լինեն առաջարկված ցանկացած միջամտության մասին: Պետք է ամեն կերպ փորձել ապահովել նրանց ակտիվ մասնակցությունը նման միջամտություններին:

79. Միջամտություններն իրականացնելիս և ուղղորդում կատարելիս պրոբացիոն գործակալությունները պետք է համապատասխան դեպքերում դիմեն օժանդակ գործակալությունների օգնությանը:

80. Անկախ իրավախախտի հետ աշխատանքին մասնակցող անձանց թվից յուրաքանչյուր դեպքի համար պետք է նշանակվի անձնակազմի պատասխանատու անդամ, ում խնդիրը պետք է լինի գնահատել, մշակել և համակարգել ընդհանուր աշխատանքային ծրագիրը և ապահովել իրավախախտի հետ շփումը և պահանջների կատարումը: Դա հատկապես կարևոր է այն դեպքերում, երբ իրավախախտները ենթարկվում են մեկից ավելի միջամտության կամ երբ ներգրավված է մեկից ավելի գործակալություն:

Առաջընթացի գնահատումը

81. Յուրաքանչյուր իրավախախտի առաջընթացը պետք է գնահատվի կանոնավոր պարբերականությամբ, և այդ գործընթացը պետք է անդրադառնա աշխատանքային ծրագրի վրա՝ վերահսկողության մնացած ժամանակահատվածում: Գնահատումը պետք է անձնական գործի և, անհրաժեշտության դեպքում, որոշումը կայացնող մարմնին ներկայացվող ընթացիկ հաշվետվության մաս հանդիսանա:

82. Գնահատումը պետք է նաև արտացոլի, թե որքանով է համաձայնեցված աշխատանքային ծրագիրը ձևակերպվել, իրագործվել և հանգեցրել նախատեսված արդյունքների: Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է կարողանան դիմել որոշում կայացնող մարմնին՝ անհրաժեշտության դեպքում վերահսկողությունը փոփոխելու կամ դադարեցնելու հարցով:

83. Վերահսկողության նպատակահարմարության վերաբերյալ իրավախախտի տեսակետը պետք է ներառվի գնահատման մեջ:

84. Վերահսկողության ժամկետի ավարտին անհրաժեշտ է վերջնական գնահատում իրականացնել: Իրավախախտները պետք է տեղյակ լինեն, որ այդ գնահատումը պահպանվելու է իրենց անձնական գործում, և որ իրենք կարող են ապագայում օգտվել դրանից:

Իրականացումը և պայմանների պահպանումը

85. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է աշխատեն ապահովել իրավախախտների կողմից վերահսկողության և դրա հետ կապված ցանկացած պայմանների ակտիվ իրականացումն ու պահպանումը: Իրավախախտների համագործակցությանը հասնելու գործում նրանք չպետք է հույսը դնեն միայն պայմանների չպահպանման համար սահմանված տույժերի վրա:

86. Իրավախախտները պետք է լիովին տեղյակ լինեն իրենց ներկայացված պահանջների, պրոբացիոն անձնակազմի պարտականությունների և պատասխանատվության, ինչպես նաև՝ պայմանները չպահպանելու հետևանքների մասին:

87. Սահմանված պայմաններից որևէ մեկն իրավախախտի կողմից չպահպանելու դեպքում պրոբացիոն անձնակազմը պետք է գործուն և անհապաղ արձագանքի: Նման դեպքում պետք է լիովին հաշվի առնել չպահպանելու հետ կապված հանգամանքները:

Գրառումներ, տեղեկատվություն և գաղտնիություն

88. Բոլոր պրոբացիոն գործակալությունները պետք է պաշտոնական, ճշգրիտ և ժամանակային առումով արդիական գրառումներ կատարեն իրենց աշխատանքի վերաբերյալ: Այդ արձանագրությունները որպես կանոն պետք է ներառեն պատժի կամ այլ միջոցի իրականացմանն առնչվող անհատների անձնական տվյալները, գործակալության հետ նրանց առնչությունը և այդ ուղղությամբ կատարած աշխատանքը: Նրանք պետք է գրառեն նաև գնահատման և պլանավորման արդյունքները:

89. Գրառումների նկատմամբ կիրառելի են ներպետական օրենսդրությամբ գաղտնիության և տվյալների պաշտպանության վերաբերյալ ընդունված սկզբունքները: Գաղտնի տեղեկատվությունը համապատասխան այլ գերատեսչությունների պետք է տրամադրվի միայն տվյալներից օգտվելու խիստ ընթացակարգերին համապատասխան և օգտագործվի միայն հստակ սահմանված նպատակներով:

90. Գրառումները հաշվետվականությունն ապահովելու կարևոր միջոց են: Դրանք պետք է պարբերաբար ստուգվեն ղեկավարների կողմից և պետք է ըստ անհրաժեշտության մատչելի լինեն պաշտոնական տեսչական ստուգումների և մոնիթորինգի ժամանակ:

91. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է կարողանան իրենց կատարած աշխատանքի, իրավախախտների արձանագրած առաջընթացի և վերջիններիս կողմից պայմանների պահպանման աստիճանի վերաբերյալ հաշվետվություն ներկայացնել դատական կամ այլ իրավասու մարմիններին:

92. Իրավախախտները պետք է կարողանան ներպետական օրենսդրությամբ սահմանված չափով և այլոց գաղտնիության իրավունքը չխախտելու պայմանով օգտվել իրենց վերաբերյալ կազմված անձնական գործերից:

Մաս VI

Պրոբացիոն գործակալությունների այլ գործունեությունը

Աշխատանքը տուժողների հետ

93. Հանցագործությունից տուժած անձանց ծառայություններ մատուցելիս պրոբացիոն գործակալությունները կատարված հանցագործության հետևանքները հաղթահարելու հարցում պետք է աջակցեն նրանց՝ լիովին հաշվի առնելով նրանց բազմապիսի կարիքները:

94. Համապատասխան դեպքերում պրոբացիոն գործակալությունները պետք է կապ պահպանեն տուժողների աջակցության ծառայությունների հետ՝ տուժողների կարիքների բավարարումն ապահովելու նպատակով:

95. Այն դեպքերում, երբ պրոբացիոն գործակալությունները կապ են հաստատում տուժողների հետ և/կամ ակնկալում են նրանց տեսակետները, վերջիններս պետք է հստակ տեղյակ լինեն այն մասին, որ իրավախախտների նկատմամբ պատիժների նշանակման որոշումները կայացվում են մի շարք գործոնների հիման վրա, այլ ոչ միայն ելնելով այս կամ այն տուժողին պատճառված վնասից:

96. Եթե անգամ պրոբացիոն գործակալություններն ուղղակիորեն չեն աշխատում տուժողների հետ, միջամտությունների ժամանակ անհրաժեշտ է հարգել տուժողների իրավունքներն ու կարիքները և ձգտել բարձրացնել տուժողներին պատճառված վնասի և այդ վնասի համար պատասխանատվության մասին իրավախախտների իրազեկությունը:

Գործունեությունը վերականգնողական արդարադատության բնագավառում

97. Վերականգնողական արդարադատության գործընթացներում պրոբացիոն գործակալությունների ներգրավվածության դեպքում իրավախախտների, տուժողների և համայնքի իրավունքներն ու պարտականությունները պետք է հստակ սահմանված և ընդունված լինեն: Պրոբացիոն անձնակազմը պետք է համապատասխան վերապատրաստում անցնի: Առանձնահատուկ միջամտություններ իրականացնելիս հիմնական նպատակը պետք է լինի կատարված իրավախախտման հետևանքների վերացումը:

Հանցավորության կանխարգելում

98. Ներպետական օրենքով սահմանված դեպքերում պրոբացիոն գործակալությունների փորձագիտական կարծիքը և փորձը պետք է օգտագործվեն հանցավորության նվազեցման ռազմավարություններ մշակելիս: Դա կարող է իրականացվել համատեղ միջամտությունների և համագործակցություններ հաստատելու միջոցով:

Մաս VII

Բողոքարկման ընթացակարգեր, տեսչական ստուգումներ և մոնիթորինգ

99. Ներպետական օրենսդրությամբ պետք է սահմանված լինեն պրոբացիոն գործունեության վերաբերյալ բողոքների քննության և դրանց ընթացք տալու հստակ, մատչելի և արդյունավետ ընթացակարգեր:

100. Այդ ընթացակարգերը պետք է լինեն արդարացի և անկողմնակալ:

101. Բոլոր դեպքերում բողոք ներկայացնողը պետք է պատշաճ կերպով տեղեկացվի քննության ընթացքի և արդյունքների մասին:

102. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է ապահովեն իրենց իսկ գործունեության մոնիթորինգի և կատարելագործման հուսալի համակարգերի առկայությունը, ինչպես նաև՝ այդ համակարգերի համապատասխանությունը սահմանված ստանդարտներին:

103. Պրոբացիոն գործակալությունները պետք է հաշվետու լինեն իրավասու մարմիններին և պարբերաբար պետական տեսչական ստուգումների և/կամ անկախ մոնիթորինգի ենթարկվեն, ինչպես նաև՝ լիարժեք համագործակցեն այդ հսկողությունն իրականացնողների հետ: Անկախ մոնիթորինգի մարմինների զեկույցները ենթակա են հրապարակման:

Մաս VIII

Հետազոտություններ, գնահատում, աշխատանք լրատվամիջոցների և հասարակության հետ

104. Պրոբացիոն քաղաքականությունը և գործունեությունը պետք է հնարավորինս հիմնված լինեն ակնհայտ փաստերի վրա: Իշխանությունները պետք է մանրակրկիտ հետազոտության և գնահատման համար անհրաժեշտ միջոցներ տրամադրեն:

105. Գործող օրենքների, քաղաքականության և գործունեության վերանայումը պետք է իրականացվի միջազգայնորեն ընդունված ստանդարտներին համապատասխանող գիտական և հետազոտական տվյալների հիման վրա:

106. Լրատվամիջոցները և հանրությունը պարբերաբար պետք է փաստերի վրա հիմնված տեղեկատվություն ստանան պրոբացիոն գործակալության կատարած աշխատանքի մասին: Նրանք պետք է տեղեկացվեն այդ աշխատանքի նպատակների և արդյունքների մասին՝ հասարակությունում նրանց դերի և կարևորության առավել լավ ընկալումը խթանելու նպատակով:

107. Անհրաժեշտ է խրախուսել իրավասու մարմիններին՝ պրոբացիայի ոլորտում առկա զարգացումների վերաբերյալ պարբերական հաշվետվություններ հրապարակելու հարցում:

108. Պրոբացիոն գործակալությունների վարած քաղաքականության և գործունեության վերաբերյալ հաշվետվությունները պետք է թե՛ ներպետական, և թե՛ միջազգային մակարդակով հասանելի լինեն այլ գործակալությունների, ծառայությունից օգտվողների և լայն հանրության համար՝ վստահությունն ամրապնդելու և պրոբացիոն ստանդարտներն ու գործունեությունը կատարելագործելու նպատակով:

CM/Rec(2010)1 հանձնարարականի թիվ II հավելված

Գործածված տերմինների բառարան

Խնամքն ազատվելուց հետո. Վերաբերում է իրավախախտին կամավորության հիմունքներով և ազատագրելու միջ վերջնականապես ազատվելուց հետո համայնքում վերահսկողություն՝ կառուցողական, ծրագրված և վերահսկելի ձևով: Սույն կանոնների իմաստով այս արտահայտությունը տարբերակված է «ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հարցում աջակցություն» արտահայտությունից, որը վերաբերում է ազատագրելու միջ ազատվելուց հետո պարտադիր ներգրավման դեպքերին:

Անձի գնահատումը նախքան միջամտությունը պլանավորելը և/կամ դատական կամ այլ մարմիններին խորհրդատվություն տրամադրելը իրավախախտի ռիսկերի, կարիքների և ուժեղ կողմերի հաշվառումն է: Բացի այդ, գնահատումը նպատակ ունի պարզելու իրավախախտումը կատարելու պատճառները, ինչպես նաև այն, թե ինչ միջոցներով կարելի է նվազեցնել իրավախախտումը կրկնելու հավանականությունը:

Օժանդակությունը վերահսկողության բաղկացուցիչ մասն է՝ հսկողության միջոցների հետ մեկտեղ: Այն սովորաբար ներառում է հետևյալ ծառայություններից մեկը կամ մի քանիսը. բնակարան կամ աշխատանք գտնելու, ուսում ստանալու հարցում օժանդակության, ընտանեկան աջակցության ցուցաբերումը և այլն: Որոշ իրավական համակարգերում այդ ծառայությունները կարող են տրամադրվել առանձին գերատեսչությունների կողմից:

Բողոքը վերաբերում է թե՛ դատական մարմնին ներկայացվող դիմումին և թե՛ վարչական մարմնին ներկայացվող բողոքին:

Համայնքային պատիժներ և միջոցներ. Այն պատիժները և միջոցները, որոնց դեպքում իրավախախտները մնում են համայնքում, և պայմաններ և/կամ պարտականություններ սահմանելու միջոցով որոշակի սահմանափակումներ են դրվում նրանց ազատության նկատմամբ: Արտահայտությունը վերաբերում է դատական կամ վարչական մարմնի կողմից նշանակված ցանկացած պատժի, նախքան դատավճիռը կամ պատիժը կամ դրանց փոխարեն նշանակված ցանկացած այլ միջոցի, ինչպես նաև՝ պատիժը բանտային հաստատությունից դուրս իրականացնելու եղանակներին:

Պայմաններ և պարտականություններ արտահայտությունը վերաբերում է որոշում կայացնող մարմնի կողմից նշանակվող պատժից կամ այլ միջոցից բխող պահանջներին:

Հսկողությունը վերաբերում է այն գործողություններին, որոնք կոչված են պարզելու, թե որքանով է իրավախախտը կատարում պատժից կամ այլ միջոցից բխող պայմանները կամ պարտականությունները, կամ ապահովում դրանց կատարումը: Այդ գործողությունները, որպես

կանոն, ներառում են այդ պայմաններից կամ պարտականություններից խուսափելու դեպքում առավել խիստ պատիժների կամ այլ միջոցների կիրառումը կամ այդպիսիք կիրառելու նախազգուշացումը:

Հանցավորության կանխարգելումը քրեական արդարադատության համակարգում ընդգրկված գերատեսչությունների և իրավասու այլ գործակալությունների կողմից իրականացվող քաղաքականությունը և պրակտիկան է, որի նպատակն է՝ կանխարգելել (կամ, ինչն առավել հավանական է՝ նվազեցնել) հանցավորությունը:

Որոշում կայացնող մարմինը դատական, վարչական կամ այլ մարմինն է, որն օրենքով լիազորված է համայնքային պատիժ կամ այլ միջոց նշանակել, վերացնել դրանք կամ փոփոխել դրանցից բխող պայմաններն ու պարտավորությունները:

Կրկնահանցավորության կանխումն այն գործընթացն է, երբ քրեական արդարադատության ոլորտի գերատեսչությունների ներգրավմամբ կամ առանց դրա, իրավախախտները դադարեցնում են իրենց հակաօրինական գործողությունները և հանցավորությունից զերծ կյանք են վարում՝ նրանց մարդկային կապիտալը (ինչպիսիք են՝ անձնական հմտություններն ու գիտելիքները) և սոցիալական կապիտալի (ինչպիսիք են՝ զբաղվածությունը, ընտանիքը, սոցիալական առնչություններն ու կապերը և քաղաքացիական հասարակության ներգրավումը) զարգացնելու միջոցով:

Վաղաժամկետ ազատումը նախքան ազատագրկման ձևով նշանակված պատիժն ամբողջությամբ կրելը բանտից ազատելու բոլոր ձևերն են, ինչպիսիք են՝ ժամանակավոր ազատումը, պայմանական ազատումը կամ պայմանական ներումը:

Առաջընթացի գնահատումը առաջադրված նպատակներին հասնելու աստիճանի մանրագնին ուսումնասիրությունն է: Այս գործընթացի ժամանակ որոշում է կայացվում հետագա քայլերի վերաբերյալ:

Իրականացումը պրոբացիոն գործակալության աշխատանքի գործնական կողմն է՝ ուղղված համայնքային պատժի կամ այլ միջոցի պատշաճ իրագործումն ապահովելուն:

Միջամտությունն այն գործողությունն է, որը ձեռնարկվում է իրավախախտին հետագայում հանցագործություն կատարելուց զերծ պահելու նպատակով վերահսկելու, համապատասխան վերաբերմունք ցուցաբերելու, օժանդակելու կամ ուղղորդելու և օրինապահ կյանք վարելու հարցում օգնելու նպատակով: Ուստի, միջամտությունը չի վերաբերում տեղեկատվության տրամադրմանը կամ զեկուցագրերի ներկայացմանը:

Դատական մարմինը դատարանն է, դատավորը կամ դատախազը:

Ներպետական օրենքը ոչ միայն երկրի օրենսդիր մարմնի կողմից ընդունված առաջնային օրենսդրությունն է, այլև պարտադիր բնույթ ունեցող այլ կանոնակարգերն ու կարգադրությունները, ինչպես նաև՝ դատարանների նախադեպերը՝ այնքանով, որքանով դրանք ճանաչված են ներպետական իրավական համակարգի կողմից:

Իրավախախտը այն անձն է, ով մեղադրվում է քրեական օրենքի խախտման մեջ կամ ով խախտել է քրեական օրենքը: Սույն հանձնարարականի իմաստով, առանց անմեղության

կանխավարկածը կամ մեղքը դատական որոշմամբ հաստատելու պահանջը կասկածի տակ առնելու՝ «իրավախախտ» արտահայտությունը վերաբերում է բոլորին, ում նկատմամբ քրեական դատավարություն է իրականացվում:

Ազատվելուց հետո վերահսկողությունը վաղաժամկետ ազատման ժամանակահատվածում իրականացվող վերահսկողությունն է:

Պրոբացիա. Վերաբերում է օրենքով սահմանված և իրավախախտի նկատմամբ նշանակված համայնքային պատիժների և այլ միջոցների իրականացմանը: Այն ներառում է բազմապիսի գործողություններ և միջամտություններ, որոնք ներառում են վերահսկողությունը, իրավախախտի սոցիալական ներառման նպատակով իրականացվող ուղղորդումն ու օժանդակությունը, ինչպես նաև՝ հասարակության անվտանգությանը նպաստելը:

Պրոբացիոն գործակալություն. Վերաբերում է ցանկացած մարմնի, որն օրենքով կոչված է իրականացնելու վերը նշված խնդիրներն ու պարտականությունները: Կախված տվյալ երկրի ներպետական համակարգից, պրոբացիոն գործակալության աշխատանքը կարող է նաև ներառել հետևյալը. դատական և որոշում կայացնող մարմիններին տեղեկատվության և խորհրդատվության տրամադրումը՝ հիմնավոր և արդարացի որոշումներ կայացնելու հարցում վերջիններիս օգնելու նպատակով. անազատության մեջ գտնվելու ընթացքում իրավախախտներին ուղղորդում և աջակցություն ցուցաբերելը՝ նրանց ազատման նախապատրաստելու և ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հարցերում. վաղաժամկետ ազատման ենթակա անձանց մոնիթորինգը և աջակցությունը, վերականգնողական արդարադատության հետ կապված միջամտությունները և հանցագործությունից տուժած անձանց օժանդակություն առաջարկելը:

Վերականգնումը լայն հասկացություն է, որը վերաբերում է կրկնահանցավորության կանխմանը և իրավախախտին օրինապահ անձի վերածելը խթանող տարատեսակ միջամտություններին:

Ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հարցում աջակցությունը սկսում է ազատությունից գրկելու պահից: Այն դրական և կառավարելի ձևով բանտարկյալին համայնքում վերաինտեգրելու գործընթաց է: Մույն կանոններում «ազատվելուց հետո հասարակությունում իրենց վերագտնելու հարցում աջակցություն» արտահայտությունը վերաբերում է այն ժամանակահատվածում իրականացվող վերահսկողությանը, երբ իրավախախտը լքել է բանտը, սակայն շարունակում է որոշակի կատարման համար պարտադիր պարտականություններ կրել, օրինակ՝ պայմանական ազատման ժամանակահատվածը: Այս հասկացությունը պետք է «տարբերակել ազատվելուց հետո ինամբ» արտահայտությունից:

Վերականգնողական արդարադատությունը ներառում է մի շարք հիմնական նախապայմանների վրա հիմնված մոտեցումներ ու ծրագրեր.

ա) հանցագործությանն արձագանքելիս պետք է հնարավորինս հարթվի տուժողին պատճառված վնասը,

բ) իրավախախտներին հնարավորություն տրվի հասկանալու, որ իրենց վարքագիծն անընդունելի է, և որ դրանք որոշակի իրական հետևանքներ են առաջացրել տուժողի և համայնքի համար,

գ) իրավախախտները կարող են և պետք է պատասխանատվություն ստանձնեն իրենց գործողության համար,

դ) տուժողները պետք է հնարավորություն ունենան արտահայտելու իրենց կարծիքները և մասնակցելու իրավախախտի կողմից վնասի հարթման եղանակը որոշելուն,

ե) համայնքը պարտավոր է ներդրում ունենալ այդ գործընթացում:

Վերահսկողությունը վերաբերում է թե՛ կատարող մարմնի կողմից կողմից կամ վերջինիս անունից իրավախախտին համայնքում պահելու ուղղությամբ իրականացված օժանդակ գործողություններին և թե՛ այն գործողություններին, որոնք ուղղված են՝ ապահովելու, որպեսզի իրավախախտը կատարի սահմանված պայմանները և պարտականությունները, ներառյալ՝ հսկողության միջոցները, եթե դա անհրաժեշտ է: Վերահսկողությունը կարող է լինել պարտադիր կամ կամավոր (իրավախախտի խնդրանքով):

Տուժողը ֆիզիկական անձն է, ում պատճառվել է վնաս, այդ թվում՝ ֆիզիկական կամ հոգեկան վնաս, հուզական տառապանք կամ տնտեսական կորուստ՝ քրեական օրենքի խախտում հանդիսացող գործողությունների կամ անգործության հետևանքով: «Տուժող» տերմինը համապատասխան դեպքերում վերաբերում է նաև անմիջական տուժողի սեփական ընտանիքին կամ նրա խնամքի տակ գտնվող անձանց:

Կամավորը պրոբացիոն գործառույթներ իրականացնող այն անձն է, ով չի վարձատրվում իր աշխատանքի դիմաց: Դա չի բացառում կամավորներին փոքր գումարների վճարումը՝ իրենց աշխատանքի հետ կապված ծախսերը հոգալու նպատակով: